Viva Santa Marija tat-Tre Re

kitba ta' Jos. F. Cachia

Il-Verġni tat-Tre Re

F'Malta niċċelebraw il-festa tal-Verġni Marija taħt diversi titli (bħal pereżempju tal-Vitorja, tal-Grazzja, tal-Kunċizzjoni eċċ) però sa fejn nafu aħna mkien ma nqimuha bħala "Il-Vergni tat-Tliet Slaten" .

Iżda f'El Hierro, gżira li tinsab fl-Atlantiku, eluf ta' kilometri 'il bogħod minn Malta, jiċċelebrawha bil-kbir. El Hierro hi ftit iżgħar minn Malta, u f'xi ftit ħwejjeġ oħrajn tixbah lil Malta, però mill-bqija hemm ħafna differenzi bejn iż-żewġ gżejjer. Waqt li Malta tinsab fin-nofs tal-Baħar Mediterran, li fil-Medju Evu, kien l-iktar baħar magħruf, El Hierro, qegħda eżatt fejn kienu jaħsbu li hemm it-tarf tad-dinja. Infatti, għadha sal-lum mlaqqma bħala l-Gżira tal-Meridjan u l-Fanal li hemm fuq il-blata ta' Orchilla jagħti xhieda ta' dan il-fatt. Kien biss fl-1883 li l-Meridjan Żero nbidel biex jgħaddi minn Greenwich, fl-Ingilterra. Sal-1492 (meta Kristoforo Colombo "sab" l-Ameriki), kien maħsub li malli ssalpa ftit 'il bogħod minn El Hierro ser taqa' f'ħondoq bla qiegħ!

Meta konna ferm iktar żgħażagħ, konna nidħku b'dan il-ħsieb, però wara li aħna kellna x-xorti li nżuru din il-gżira, rajna għaliex kienu jaħsbu hekk. Nistqarru li f'moħħna għaddew l-istess ħsibijiet; l-iktar meta soqna l-karozza f'toroq bla ħitan mal-ġnub, f'xifer ta' rdum li jibqa' nieżel xi elf metru dritt għall-ġol-baħar. Żball wieħed, u tassew ikun l-aħħar tad-dinja għalik! Li ma konniex nafu, dak in-nhar tal-Għid il-Kbir tas-sena 2010, li sena wara, ftit kilometri 'l bogħod mill-istess irdumijiet kienet qegħda tbaqbaq il-magma taħt qiegħ il-baħar, biex bdiet eruzzjoni vulkanika li b'xorti kbira (jew b'miraklu tal-Madonna tat-Tre Re) qatt ma telgħet sal-wiċċ tal-oċean.

Iżda, xorta waħda kien hemm xi jdaħħallek ħsibijiet ta' biżgħa fis-subkonxju tiegħek. Tillandja f'ajruport żgħir ftit metri 'l bogħod mill-baħar. Kif toħroġ minnu tara blat vulkaniku iswed, jew b'ilwien li jkanġu bejn il-kannella għall-vjola. Blat

Fejn qiegħda El Hierro

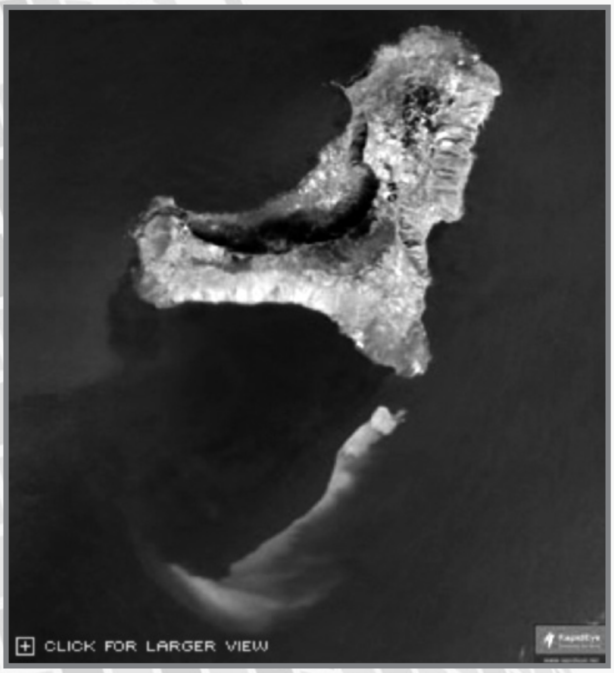

Dehra ta' El Hierro bl-eruzzjoni tal-vulkan taħt il-baħar

ieħor jaqleb mill-oranġjo għall-isfar, xhieda tal-kubrit! Xi ċaqlieqa tal-art ma tonqosx u mhux darba jew tnejn kellna nieqfu nneħħu l-ġebel minn nofs tat-triq. Madwarek muntanji, jew għoljiet b'ħofra f'nofshom li juru li kienu (u sa ċertu punt għadhom) koni vulkaniċi! Minn dawn hemm madwar tmien mija. Tassew xeni donnhom meħudin mid-Divina Comedia ta' Dante!

Waħda mill-bosta siġar tal-Ġniepru mgħawġa mill-irjieħ alisios

Il-veġetazzjoni hi fil-biċċa l-kbira magħmula minn sukkulenti, arbuxxelli u pjanti oħrajn li ilhom miljuni ta' snin li għebu minn artijiet oħrajn. Gremxul kbir daqs qtates. Siġar tal-Ġniepru mibrumin fuqhom infushom, mgħawwġin ganċ bi friegħi jew zkuk jilagħqu l-art. Il-vini li jagħtuhom il-ħajja mqabbżin 'il barra, jew mnixxfin u għera. Ilkoll xhieda li l-irjieħ grieg il-lvant magħrufa lokalment bħala Alisios, jonfħu kważi bla heda!

Irdumijiet weqfin li f'ħafna nħawi jilħqu l-elf metru biex jibqgħu neżlin dritt dritt għal ġol-baħar, xhieda tat-twelid vulkaniku tal-gżira. Tant hi għolja El Hierro li f'inqas minn nofs siegħa li toħroġ minn lukanda li l-"bitħa" tagħha hi xatt il-bahar, tista' ssuq lejn Malpaso għolja iktar minn 1500 metru, u li għadha togħla! Tkun ħriġt bil-qmis u x-xorts, b'sema ċar fuqek u ssib ruħek 'il fuq mis-sħab bil-ħġieġ tal-karozza mtappan bin-nida li ssib, jekk ma tħossx il-bard ukoll!

Dehra ta' El Golfo minn fuq l-irdumijiet weqfin

Ma rridx lil qarrejja jdaħħlu ħsibijiet negattivi biss dwar El Hierro, anzi 'l bogħod minn hekk għax il-gżira hi ġenna tal-art għal, min bħali, iħobb is-skiet u l-ambjent naturali fl-aqwa tiegħu! Ktibt dan kollu ta' hawn fuq biex nuri għaliex El Hierro kienet meqjusa bħala "L-aħħar art tad-dinja" fiż-Żminijiet Medjevali.

L-Herrenjani, huma ġens kwiet, tal-affari tagħhom u jħobbu jgħinu lil min iżurhom. Hemm bosta ta' oriġini Sud-Amerikana, kif ukoll xi Ġermaniżi. B'kollox jgħoddu xi għaxart elef ruħ, però kull erba' snin dawn jiżdiedu b'eluf oħrajn. Dan għaliex tkun ser issir il-Festa ta' La Virgen de Los Reyes, jew kif inhi magħrufa wkoll, "La Bajada del Virgen de la Dehesa". Festa li ttawwal għal iktar minn ġimgħa. Festa li twieldet taħt ċirkustanzi tassew mhux tas-soltu!

Kien fl-1546, meta karavella Spanjola waslet fl-ibħra fin-naħat tat-tramuntana ta' El Hierro, magħrufa wkoll bħala Mar de Las Calmas. Peress li ma sabux irjieħ biex ikunu jistgħu jibqgħu sejrin lejn l-Ameriki (jew l-Indji kif kienu jissejħu dak iż-żmien), il-baħrin sorġew qrib l-art jistennew li jqum ir-riħ. Baqgħu hemm jittamaw għal xejn u beda jonqsilhom l-ikel kif ukoll l-ilma.

Fl-aħħar, fis-sitta ta' Jannar qatgħuha li jinżlu l-art u jitolbu lir-rgħajja tal-gżira sabiex ituhom xi ikel biex jitrejqu. Ma kellhomx ħwejjeġ ta' valur biex iħallsu, u għalhekk bħala ħlas (kif ukoll bhala ħajr) offrewlhom l-iktar ħaġa ta' valur li kellhom abbord, statwa / xbieha tal-Madonna terfa' lil Bambin Ġesù fuq dirgħajha.

Il-bdiewa laqgħu dan ir-rigal, u oħroġ l-għaġeb, dak il-ħin bdiet tqum żiffa, li wara ssaħħet tant li l-karavella setgħet issalpa. Ir-rgħajja u l-bdiewa ħaduha bħala messaġġ li l-Madonna xtaqet tibqa' fil-gżira tagħhom u tawha t-titlu ta' "Il-Verġni tat-Tlett Slaten", minħabba l-jum li ngħatat lilhom.

Għall-ewwel ħadu x-xbieha ġewwa għar f'El

Is-santwarju tal-Eremita tal-Virgen de los Reyes qrib El Sabinar

Caracol biex tkun tista' tiġi meqjuma sew bla ma wieħed iħoss il-bard li jagħmel fuq il-muntanja. Wara, fis-sena 1577 bnewlha santwarju, fejn fil-25 t'April 1577 ġiet iċċelebrata l-ewwel quddiesa.

Fis-sena 1643 ngħatat it-titlu ta' "Patruna ta' El Hierro", però kellha tkun is-sena 1740 li żiedet id-devozzjoni lejn Il-Verġni tat-Tliet Slaten. Dan għaliex billi kien hemm nixfa kbira minħabba nuqqas ta' xita, l-Herreni marru jitolbuha tidħol għalihom quddiem Binha Ġesù. F'El Hierro m'hemmx xmajjar u l-blat vulkaniku ma jżommx ilma. Għalhekk talbuha u għamlu wegħda li jġorruha mal-gżira kollha, jekk tgħinhom. Malli waslu quddiem is-santwarju bdiet nieżla xita bil-qliel! Bħala att ta' radd il-ħajr bdiet it-tradizzjoni u l-Festa llum imsejħa wkoll "La Bajada de la Virgen" li ssir kull erba' snin, fix-xahar ta' Lulju u ttawwal sal-ewwel ġimgħa ta' Awwissu.

Pellegrini u żeffiena jilqgħu lill-istatwa

Il-Ħruġ tal-Istatwa

Il-Festa tibda minn kmieni qabel tlugħ ix-xemx. Fil-ħamsa ta' filgħodu, tas-sitta ta' Lulju, għadd ta' żeffiena u daqqaqa minn Sabinosa jiksru l-ħemda tal-għodwa bl-hekk imsejħa "Venia". Daqq ta' flejguti, tnabar u kastanjoli u żfin ta' tħejjija għall-festa. Wara fis-sitta ta' filgħodu, il-Vigarju Ġenerali jmexxi quddiesa fis-Santwarju ta' La Dehesa. Waqt iċ-Ċelebrazzjoni Ewkaristka, minbarra għadd ġmielu ta' qassisin, jieħdu sehem ukoll diversi personaġġi distinti mill-awtoritajiet governattivi u politiċi.

Imbagħad tibda l-mixja, (camino), li ttawwal għal iktar minn 28 kilometru u li din is-sena damet sa nofsillejl, xħin il-Patruna ta' El Hierro daħlet fil-Matriċi ta' Valverde, il-kapitali tal-gżira. Ftit qabel kienet ġiet milqugħa mis-Sindku tal-belt, u wara ngħatat merħba wkoll mill-Arċipriet, it-tnejn ferħana u kburin bit-tmienja u sittin *Bajada* tal-Verġni tat-Tliet Slaten.

Il-purċissjoni, fil-fatt hi maqsuma f'seba' mixjiet, imsejha "rayas". F'kull waħda minnhom ix-Xbieha tal-Madonna tkun milqugħa u wara akkumpajata minn daqq u żfin ġej mill-irħula differenti tal-gżira. Kull *raya* għandha d-daqq u ż-żfin karatteristiku partikolari tagħha. Għalkemm imsejħa l-Inżul, (*La Bajada*), it-triq l-ewwel titla' lejn l-ogħla muntanja tal-gżira, Malpaso, u wara tibda nieżla u sserrep matul it-tliet muniċipji ewlenin: El Pinar, La Frontera u Valverde.

Din is-sena kien mistenni li jaslu madwar disat elef persuna, iktar minn elf u tmien mitt vettura u tmenin karavan minn artijiet oħra. Sintendi ma jonqosx l-inkwiet għall-awtoritajiet biex jaraw li kollox imur sew. Għalhekk madwar tliet mitt persuna kellhom xogħol ta' *security*, ġie pprojbit kull tip ta' logħob tan-nar, u tfassal pjan ta' protezzjoni ċivili! Meta tqis li b'kollox ħadu sehem mat-tmienja u għoxrin elf ruħ, b'xorti tajba din is-sena ma nqalgħux inċidenti.

L-istatwa akkumpanjata mid-daqqaqa

Minbarra li hi tradizzjoni ta' iktar minn tliet sekli, *La Bajada* hi wkoll wirja ta' fidi, filwaqt li wieħed ma jridx iħalli barra s-siwi kulturali, soċjali u ekonomiku għall-gżira ta' El Hierro, li sena ilu biss batiet sew minħabba l-għeruq vulkaniċi tagħha!

Bibliografija
Andrews Sarah, Quintero Josephine: Canary Islands Lonely Planet 2007
Websites: www rtvc.es u websites oħrajn dwar El Hierro.